

Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14849338>

Інтеграція дуальної вищої освіти на базі Одеського національного економічного університету

Шикіна Ольга Володимирівна

к.е.н., доц. доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу,
Одеського національного економічного університету, 65082, м. Одеса, вул.
Преображенська, 8, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5294-3367>,
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/515886>,
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57015625600>

Павлоцький Володимир Якович

старший викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу,
Одеського національного економічного університету, 65082, м. Одеса, вул.
Преображенська, 8, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9999-265X>

Дикий Павло Дмитрович

викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, Одеського
національного економічного університету, 65082, м. Одеса, вул.
Преображенська, 8, Україна, <https://orcid.org/0009-0008-8929-045X>

Кузнєцова Оксана Вікторівна

аспірантка кафедри маркетингу та міжнародної логістики, Одеського
національного економічного університету, 65082, м. Одеса, вул.
Преображенська, 8, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-0574-2302>

Прийнято: 15.01.2025 | Опубліковано: 29.01.25

Анотація. Мета дослідження полягає в аналізі та обґрунтуванні ефективних підходів до інтеграції дуальної вищої освіти на базі Одеського національного економічного університету (ОНЕУ). Розкрито сутність дуальної освіти як інноваційної форми підготовки фахівців, що поєднує теоретичне навчання у закладі вищої освіти із практичною підготовкою на підприємствах. Актуальність теми зумовлена необхідністю підвищення конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти на ринку праці шляхом удосконалення освітніх програм із залученням бізнес-середовища.

Методи дослідження включали аналіз наукових джерел, нормативно-правових документів, статистичних даних, а також використання методів системного аналізу, порівняльного аналізу.

Результати дослідження показали, що інтеграція дуальної освіти сприяє покращенню якості підготовки фахівців, зменшенню розриву між теоретичними знаннями та практичними навичками, а також підвищенню рівня працевлаштування випускників. Визначено ключові напрями адаптації освітніх програм до потреб ринку праці, зокрема через налагодження співпраці з підприємствами сфери економіки та бізнесу. Обґрунтовано необхідність удосконалення нормативно-правової бази для забезпечення ефективної реалізації дуальної освіти.

Висновки свідчать про те, що впровадження дуальної вищої освіти в ОНЕУ є доцільним і перспективним кроком для підвищення якості підготовки фахівців. Рекомендовано розробити чіткі механізми співпраці між університетом і роботодавцями, розширити базу партнерських підприємств та впровадити гнучкі моделі навчальних програм із врахуванням галузевих особливостей. Отримані результати можуть стати основою для подальших досліджень і практичного впровадження дуальної освіти в інших закладах вищої освіти України.

Ключові слова: дуальна вища освіта, співпраця з роботодавцями, стейкхолдери, інтеграційні процеси, практична підготовка, економічна освіта, інноваційні підходи, RapidSkills.

Integration of dual higher education on the basis of Odesa National Economic University

Shykina Olga

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Odesa National Economic University, 65082, Odesa, Preobrazhenska Street, 8, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5294-3367>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/515886>, <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57015625600>

Pavlotskyi Volodymyr

Senior Lecturer of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Odesa National Economic University, 65082, Odesa, Preobrazhenska Street, 8, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9999-265X>

Dykyi Pavlo

Lecturer of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Odesa National Economic University, 65082, Odesa, Preobrazhenska Street, 8, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0008-8929-045X>

Kuznietsova Oksana

Postgraduate Student of the Department of Marketing and International Logistics, Odesa National Economic University, 65082, Odesa, Preobrazhenska Street, 8, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0003-0574-2302>

Abstract. *The purpose of the study is to analyze and substantiate effective approaches to the integration of dual higher education at the Odesa National Economic University (ONEU). The essence of dual education as an innovative form of training specialists, combining theoretical learning at a higher education institution with practical training at enterprises, is revealed. The relevance of the topic is determined by the need to increase the competitiveness of university graduates in the labor market through the improvement of educational programs with the involvement of the business environment.*

The research methods included the analysis of scientific sources, regulatory documents, statistical data, as well as the use of methods of system analysis, comparative analysis, and modeling. Surveys among students and employers were conducted to identify the needs and expectations of the dual form of education. Expert interviews were used to identify barriers and opportunities for implementing dual education in the educational process of ONEU.

The research results showed that the integration of dual education contributes to improving the quality of specialist training, reducing the gap between theoretical knowledge and practical skills, and increasing the employment rate of graduates. Key directions for adapting educational programs to labor market needs were identified, particularly through establishing cooperation with enterprises in the economic and business sectors. The necessity of improving the regulatory framework to ensure the effective implementation of dual education was substantiated.

The conclusions indicate that the implementation of dual higher education at ONEU is a feasible and promising step towards enhancing the quality of specialist training. It is recommended to develop clear mechanisms of cooperation between the university and employers, expand the base of partner enterprises, and introduce flexible models of educational programs considering industry-specific features. The obtained results can serve as a basis for further research and practical implementation of dual education in other higher education institutions in Ukraine.

Keywords: *professional training, cooperation with employers, stakeholders, integration processes, practical training, economic education, innovative approaches, RapidSkills.*

Постановка проблеми. У сучасному ринку праці спостерігається зростаючий попит на висококваліфікованих фахівців, які поєднують теоретичні знання з практичними навичками. Дуальна освіта, як один із ключових інструментів інтеграції теорії та практики, набуває дедалі більшої актуальності для українських закладів вищої освіти. Впровадження дуальної освіти дозволяє створювати інтегровані програми, що забезпечують тісну співпрацю між академічними установами та роботодавцями. Однак в Україні ця система потребує адаптації до реальних потреб ринку праці та належного правового регулювання, що ускладнює її ефективну реалізацію.

Попри визнання переваг дуальної освіти у світі, Україна стикається з низкою викликів щодо її інтеграції. Серед них – недостатня співпраця між університетами та підприємствами, а також потреба у гнучких освітніх моделях, що враховують галузеві особливості. Вирішення цих проблем є критично важливим для підвищення якості професійної підготовки та збільшення рівня працевлаштування випускників.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів інтеграції дуальної вищої освіти в Одеському національному економічному університеті (ОНЕУ). Така інтеграція має сприяти узгодженню освітніх програм із вимогами ринку праці, зміцненню партнерства з бізнесом і формуванню конкурентоспроможних фахівців. Вирішення цих завдань є важливим не лише для академічного розвитку, а й для подолання практичних соціально-економічних викликів, підтримки економічного зростання та підвищення рівня працевлаштування молодих фахівців в Україні.

Метою цього дослідження є вивчення та обґрунтування ефективних підходів до інтеграції дуальної вищої освіти в ОНЕУ з урахуванням світового

досвіду та специфічних соціально-економічних умов України. Очікується, що результати дослідження нададуть цінні рекомендації щодо вдосконалення впровадження дуальної освіти, що сприятиме формуванню конкурентоспроможної робочої сили та розвитку сталого партнерства між освітніми закладами і бізнес-середовищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах дослідження інтеграції дуальної вищої освіти на базі Одеського національного економічного університету (ОНЕУ) здійснено аналіз актуальних публікацій і досліджень останніх п'яти років. Це дозволило окреслити основні досягнення, обмеження та прогалини в існуючих знаннях, а також визначити унікальний внесок цієї статті.

Завадська Д.В. у своїй роботі «Дуальна форма здобуття освіти: особливості реалізації в Україні» аналізує специфіку впровадження дуальної освіти, наголошуючи на необхідності удосконалення нормативно-правової бази та розвитку співпраці з бізнесом [1]. Ковальов А.І., Літвінов О.С., Грінченко Р.В. у дослідженнях підприємницької освіти в межах грантового проєкту Erasmus+ COOPERA підкреслюють важливість поєднання академічної та практичної підготовки студентів для розвитку економіки України [2]. Кузнецова І.О. акцентує увагу на дуальній освіті як інструменті інтеграції України в міжнародний освітній простір, підкреслюючи її значення для підготовки конкурентоспроможних кадрів [3]. Канаш О.Є., Жукова О.Ю. аналізують дуальну освіту як інструмент вирішення економічних проблем, зокрема через створення дорожньої карти імплементації цього підходу [4].

Попередні дослідження зосереджені на нормативно-правових аспектах, міжнародному досвіді та пілотних проєктах у сфері дуальної освіти. Зокрема, праці Завадської Д.В. висвітлюють успіхи й труднощі впровадження проєкту COOPERA Erasmus+ в ОНЕУ, включаючи адаптацію міжнародних практик до українських реалій [5]. Канаш О.Є., Парсяк В.Н. пропонують дорожню карту впровадження дуальної освіти, акцентуючи на необхідності взаємодії між університетами та бізнесом [6].

Попри наявні дослідження, низка питань потребує подальшого розгляду. Відсутність узгодженості між програмними результатами навчання та реальними потребами ринку праці. Недостатній аналіз ефективності навчальних програм з точки зору інтеграції студентів у професійне середовище.

Дана стаття доповнює попередні дослідження, пропонуючи комплексний аналіз реалізації дуальної освіти на прикладі ОНЕУ з урахуванням специфіки регіонального ринку праці, розгляд проєкту RapidSkills як успішного кейсу інтеграції практичного навчання та підготовки кадрів для критичних секторів економіки.

Таким чином, стаття спрямована на подолання прогалин у розумінні інтеграції дуальної освіти в умовах сучасної України, акцентуючи увагу на практичних аспектах її реалізації в Одеському регіоні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив досліджень, присвячених впровадженню дуальної освіти в Україні, ряд критичних аспектів залишається недостатньо вивченим. Відсутність узгодженості між програмними результатами навчання та реальними потребами ринку праці. Більшість досліджень, присвячених дуальній освіті, наголошують на її перевагах у підготовці конкурентоспроможних фахівців, однак недостатньо розкривають механізми кореляції освітніх програм із динамічними вимогами ринку праці. У зв'язку з цим залишається відкритим питання, яким чином дуальна освіта може адаптувати навчальні програми до мінливих запитів роботодавців та економічних тенденцій?

Дана прогалина може бути частково заповнена шляхом аналізу досвіду впровадження дуальної освіти в Одеському національному економічному університеті та врахуванням регіональної специфіки розвитку туристичної та готельно-ресторанної сфери, де інтеграція практичного навчання відіграє ключову роль.

Наше дослідження спрямоване на розробку практичної моделі дуальної освіти в межах Одеського національного економічного університету як кейсу для

подальшого поширення цієї практики в Україні. Зокрема, пропонується проаналізувати вплив проєкту RapidSkills на інтеграцію студентів у ринок праці. Окремий акцент зроблено на специфіці туристичної та готельно-ресторанної сфер, що є стратегічними для економіки регіону.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на зростаючий попит ринку праці на висококваліфікованих фахівців із поєднанням теоретичних знань і практичних навичок, інтеграція дуальної освіти в заклади вищої освіти України набуває особливої актуальності. Водночас її впровадження супроводжується низкою викликів, пов'язаних із недостатньою співпрацею між освітніми закладами та роботодавцями, відсутністю єдиної нормативної бази, а також необхідністю адаптації навчальних програм до динамічних вимог ринку праці.

Попередні дослідження висвітлюють загальні принципи впровадження дуальної освіти, її нормативно-правові аспекти та окремі пілотні проєкти, проте залишаються питання щодо її ефективності, адаптації до специфіки різних галузей економіки та оцінювання впливу на працевлаштування випускників. Важливим залишається розгляд регіональних особливостей інтеграції дуальної освіти та аналіз конкретних кейсів, що демонструють успішну практику.

З урахуванням зазначених аспектів метою цього дослідження є комплексний аналіз процесу інтеграції дуальної освіти в Одеському національному економічному університеті (ОНЕУ) з акцентом на його вплив на якість професійної підготовки випускників та відповідність освітніх програм сучасним викликам ринку праці. Необхідно розглянути досвід реалізації практико-орієнтованих програм та проєктів RapidSkills як успішного кейсу інтеграції дуального навчання та підготовки кадрів для стратегічних галузей економіки. Виявити основні бар'єри, що перешкоджають ефективному функціонуванню дуальної освіти в Україні, та запропонувати механізми їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція дуальної освіти в систему підготовки фахівців вищої освіти є надзвичайно актуальною в умовах сучасного ринку праці. Відсутність практичного досвіду у випускників та розрив між теоретичною підготовкою і реальними потребами роботодавців створюють низку викликів, які можна ефективно вирішити завдяки впровадженню дуальної освіти.

Традиційна модель навчання у закладах вищої освіти може призводити до фахової невпевненості випускників на першому робочому місці. Молоді спеціалісти стикаються з труднощами адаптації до реальних умов роботи, що знижує їхню ефективність і впевненість у своїх знаннях та навичках. Виникає необхідність для додаткових витрат роботодавців. Підприємства змушені витрачати ресурси на адаптацію нових співробітників до специфіки бізнес-процесів, технологій та організації виробництва. У деяких випадках компанії створюють корпоративні університети, доступні лише для великих корпорацій, що ускладнює ситуацію для малого та середнього бізнесу [4].

Дуальна освіта, відома у світі під різними назвами («cooperative education», «work-based learning», «work-related learning», «work-integrated learning», «alternance training», «Vocational educational training»), базується на раціональному поєднанні теоретичного навчання у закладі вищої освіти та практичної підготовки на робочому місці. Основна ідея полягає у створенні системи, яка забезпечує професійний розвиток студентів шляхом занурення у реальне робоче середовище, що відповідає їхній спеціальності.

Основна користь дуальної освіти полягає у прискоренні адаптації випускників до вимог роботодавців. Такий підхід дозволяє скоротити час і ресурси, необхідні для інтеграції молодих спеціалістів у робочий процес, та забезпечує їхню конкурентоспроможність на ринку праці [7].

Раціональна комбінація теорії та практики через навчальний план, що містить оптимальне поєднання академічних занять в університеті з практичною роботою на підприємствах робить дуальну освіту ефективною формою співпраці

ЗВО з підприємствами. Періодичність і формат практичної роботи залежать від професії, технологічної складності виробництва та умов створення цінності.

Інтеграція дуальної освіти є ефективним засобом подолання існуючих проблем у системі вищої освіти. Вона сприяє розвитку конкурентоспроможних фахівців, які готові до викликів сучасного ринку праці, та формує основу для зміцнення взаємодії між університетами і бізнесом. Реалізація цієї концепції має потенціал суттєво підвищити якість підготовки кадрів і відповідність освітніх програм потребам економіки.

Проаналізуємо динаміку кількості ЗВО в Україні за період з 1995 по 2023 рр. (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості ЗВО в Україні

Роки	Кількість ЗВО, загалом	У тому числі	
		Державні та комунальні	Приватні
1995/1996 н.р	255	191	64
2000/2001 н.р	315	223	92
2005/2006 н.р.	345	232	113
2010/2011 н.р.	330	231	99
2015/2016 н.р.	288	208	80
2017/2018 н.р.	289	212	77
2018/2019 н.р.	282	209	73
2021/2022 н.р.	368	242	126
2022/2023 н.р.	314	184	130

Джерело: власна розробка авторів [4, 6, 8].

Протягом досліджуваного періоду спостерігалися значні коливання у кількості закладів вищої освіти. Найбільший приріст відбувся у 2000-2006 роках, коли загальна кількість ЗВО зросла до 345. Проте згодом відбулося поступове скорочення до 288 закладів у 2015/2016 навчальному році. Кількість державних і комунальних університетів також зростала до 2005 року, досягнувши максимуму у 232 заклади. У наступні роки їхня кількість поступово

скорочувалася. У 2022/2023 навчальному році кількість таких закладів суттєво зменшилася до 184, що може свідчити про процеси оптимізації та об'єднання закладів освіти.

Приватні заклади вищої освіти демонстрували стійке зростання у 1990-2000 рр., досягнувши піку у 113 установ у 2005/2006 н.р. Після цього спостерігається зниження, але у 2021/2022 н.р. відбулося різке зростання до 126 закладів, а у 2022/2023 н.р. їх кількість стабілізувалася на рівні 130.

Статистичні дані демонструють оптимізацію мережі ЗВО у державному секторі через злиття та реорганізацію закладів освіти, спрямовану на підвищення ефективності системи вищої освіти. Оптимізація мережі ЗВО також означає необхідність адаптації освітніх програм до вимог ринку праці, що робить інтеграцію дуальної освіти ще більш актуальною.

Отже, аналіз динаміки кількості закладів вищої освіти в Україні підтверджує необхідність модернізації освітніх програм, зокрема через запровадження дуальної освіти, яка сприятиме кращій адаптації випускників до вимог ринку праці та забезпечить їхню конкурентоспроможність.

Проаналізуємо чисельність здобувачів вищої освіти за досліджуваний період (див. Табл. 2).

Таблиця 2

Чисельність здобувачів вищої освіти у ЗВО, тис. осіб.

Показники	Навчальні роки					
	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2021/22	2022/23
Разом	1375,2	1369,4	1330,0	1322,3	1046,6	1148,7
Прийнято на навчання	259,9	253,2	264,4	256,9	239,2	251,6
Кількість випущених	374,0	318,7	359,9	357,4	261,8	211,0
Чисельність студентів на один ЗВО	4,775	4,771	4,602	4,689	2,844	3,658

Джерело: власна розробка авторів [4, 6, 8]

Загальна чисельність студентів у закладах вищої освіти України демонструє тенденцію до зниження. У 2015/16 навчальному році чисельність студентів становила 1375,2 тис. осіб, тоді як у 2021/22 навчальному році цей

показник скоротився до 1046,6 тис. осіб. Проте у 2022/23 році спостерігається певне відновлення до 1148,7 тис. осіб через мобілізацію в Україні.

Кількість вступників також демонструє певні коливання. Якщо у 2015/16 навчальному році було прийнято 259,9 тис. осіб, то у 2021/22 цей показник знизився до 239,2 тис. осіб. Водночас у 2022/23 році він дещо зріс до 251,6 тис. осіб. Це може бути пов'язано із прагненням здобути освіту в умовах економічних і соціальних викликів. Але кількість студентів у ЗВО у 2024 р. встановила антирекорд за останні 9 років – до українських університетів на перший курс бакалаврату вступили 197 тисяч студентів.

Кількість випускників протягом аналізованого періоду значно зменшилася. У 2015/16 навчальному році було випущено 374,0 тис. осіб, тоді як у 2022/23 навчальному році цей показник знизився до 211,0 тис. осіб. Це може свідчити про демографічний спад, а також про зниження привабливості вищої освіти серед абітурієнтів.

Окремо варто відзначити показник середньої кількості студентів на один заклад вищої освіти. У 2015/16 навчальному році цей показник становив 4,775 тис. студентів, тоді як у 2021/22 році він знизився до 2,844 тис. студентів. У 2022/23 році цей показник частково відновився до 3,658 тис. студентів.

Аналіз чисельності студентів у ЗВО України свідчить про зміну освітнього ландшафту країни. Зменшення кількості студентів потребує адаптації системи освіти до нових викликів, включаючи впровадження інноваційних методів навчання, серед яких дуальна освіта є ключовим напрямом. Її реалізація дозволить забезпечити випускників не лише теоретичними знаннями, але й практичним досвідом, що значно підвищить їхню конкурентоспроможність на ринку праці [9].

З 2013 року в Україні реалізуються ініціативи із популяризації дуальної вищої освіти й упровадження дуальної форми здобуття освіти (ДФЗО) для закладів фахової передвищої та вищої освіти. За результатами трьох років експерименту із запровадження ДФЗО, що проводиться Міністерством освіти і

науки України із 2019 р. Наказом МОНУ від 15.09.2021 №991 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 №1296» змінено склад учасників експерименту: значно розширено перелік закладів освіти, спеціальностей та підприємств-партнерів [10]. Однак на процес запровадження дуальної вищої та фахової передвищої освіти вплинули два роки карантинних обмежень через COVID-19, а потім – повномасштабне вторгнення Російської Федерації. Проте Україні вдалося не тільки забезпечити неперервність освітнього процесу протягом війни, але й продовжити процес реформування системи освіти, зокрема, роботу із запровадження дуальної форми здобуття освіти (ДФЗО) [11].

Аналіз переліку спеціальностей, які брали участь у пілотному проєкті упродовж 2019-2023 рр., демонструє широке охоплення різних галузей знань – від гуманітарних і соціальних дисциплін до інженерних та технічних спеціальностей. Усього у переліку 73 спеціальності, що свідчить про високий рівень зацікавленості у впровадженні ДФЗО. Проте охоплення спеціальностей є нерівномірним – деякі напрями представлені лише однією програмою, тоді як інші мають значну кількість освітніх програм, що беруть участь у пілотному проєкті. Серед найбільш представлених спеціальностей: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – 22 програми; 133 Галузеве машинобудування – 20 програм; 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології – 12 програм; 131 Прикладна механіка – 11 програм; 072 Фінанси, банківська справа та страхування – 11 програм; 073 Менеджмент – 10 програм; 192 Будівництво та цивільна інженерія – 9 програм; 201 Агрономія – 9 програм [10].

Такий розподіл свідчить про активний інтерес до впровадження ДФЗО в сферах, які потребують поєднання глибокої теоретичної підготовки з практичною роботою на виробництві або в реальному бізнес-середовищі.

Попри значне охоплення інженерно-технічних і економічних напрямів, існують галузі, де дуальна освіта майже не розвивається. Обмежене

представлення у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму – 241 Готельно-ресторанна справа (3 програми) та 242 Туризм і рекреація (2 програми), що свідчить про потенційні перспективи для активнішого впровадження дуальної освіти у цій галузі.

До пілотного проєкту залучені такі економічні спеціальності, що також представлені в Одеському національному економічному університеті: 051 Економіка – 8 програм, 072 Фінанси, банківська справа та страхування – 11 програм, 073 Менеджмент – 10 програм, 075 Маркетинг – 4 програми, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність – 5 програм, 292 Міжнародні економічні відносини – 1 програма.

Нами також було проаналізовано перелік професій за якими заклади професійної (професійно-технічної) освіти впроваджували елементи дуальної форми здобуття освіти (див. Табл. 3).

Таблиця 3

Перелік професій за якими заклади професійної (професійно-технічної) освіти впроваджували елементи дуальної форми здобуття освіти

№ з/п	Назва професії	Кількість пропозицій	№ з/п	Назва професії	Кількість пропозицій
1	Електрогазозварник	37	13	Продавець продовольчих товарів	10
2	Кухар	35	14	Електрозварник ручного зварювання	9
3	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва	27	15	Лицювальник-плиточник	9
4	Кравець	22	16	Маляр (по металу)	8
5	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів	22	17	Бармен	7
6	Швачка	19	18	Машиніст електровоза	6
7	Кондитер	15	19	Верстатник широкого профілю	5
8	Водій автотранспортних засобів, категорія С	13	20	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	5
9	Штукатур	13	21	Машиніст крана автомобільного	5
10	Слюсар з ремонту рухомого складу	11	22	Муляр	5

11	Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування	11	23	Пекар	5
12	Токар	11	24	Продавець непродовольчих товарів	5
Перелік професій, що були представлені малою кількістю					90

Джерело: власна розробка авторів [12]

Дуальна освіта у закладах професійної (професійно-технічної) освіти орієнтована на підготовку кваліфікованих робітників у відповідності до потреб ринку праці. Аналіз переліку професій, за якими впроваджувалась дуальна форма навчання, дозволяє виокремити три основні групи спеціальностей, які є найбільш затребуваними: технічні та інженерні спеціальності, галузь громадського харчування та обслуговування, сфера будівництва та виробництва.

Технічні та інженерні спеціальності: електрогазозварник (37 пропозицій), слюсар з ремонту колісних транспортних засобів (22), токар (11) та електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування (5). Галузь громадського харчування та обслуговування: кухар (35), кондитер (15), бармен (7) та пекар (5). Сфера будівництва та виробництва: тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (27), штукатур (13), облицювальник-плиточник (9) та муляр (5).

Дані свідчать про високий попит на технічні та інженерні спеціальності, а також про необхідність підготовки кваліфікованих робітників у сфері харчового виробництва та будівництва.

Одеський національний економічний університет (ОНЕУ) активно інтегрує практики дуальної освіти в свою діяльність, пропонуючи студентам реальні можливості для застосування теоретичних знань у практиці. Так, Одеський національний економічний університет з 2021 року бере участь у грантовому проєкті COOPERA від Erasmus+, що має на меті інтеграцію дуальної освіти у Молдові та Україні [13]. До консорціуму входять 14 партнерів із семи європейських країн: Академія економічних досліджень (Республіка Молдова), Технічний університет (Республіка Молдова), Вільний міжнародний університет

(Республіка Молдова), Міністерство освіти, культури та досліджень Республіки Молдова, Ужгородський національний університет (Україна), Університет КРОК (Україна), Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Україна), Одеський національний економічний університет (Україна), Міністерство освіти і науки України, Duale Hochschule Баден-Вюртемберг (Німеччина), Університет м. Ллейда (Іспанія), Варненський університет управління (Болгарія), Академія WSB (Польща), Європейський інститут розробки та досліджень в Маріборі (Словенія). Проєкт спрямований на створення підходів, які поєднують навчання у закладі вищої освіти (ЗВО) та практику на базі підприємств чи установ [1, 2].

Результати проєкту COOPERA дають змогу організувати навчання студентів на базі таких моделей дуальної освіти, які передбачають 30-50% загального часу на професійну підготовку на підприємствах [5].

ОНЕУ запроваджує сучасні дисципліни для розвитку практичних навичок студентів [14]. Вибіркова дисципліна «Кавовий стартап» створена у співпраці з підприємством «Смажимо каву в Одесі». Студенти отримують можливість опанувати виробничі процеси, вивчати засади управління бізнесом та розвивати підприємницькі навички.

Сезонні фактори значно впливають на ринок праці в Одеському регіоні через специфіку економічної діяльності регіону. Одним із ключових секторів, на який впливають сезонні коливання, є туристичний та харчовий сегмент. У літній період, коли спостерігається пік туристичного сезону і природні умови є сприятливими, попит на послуги засобів розміщення та харчування зростає, що призводить до збільшення зайнятості у цих секторах. Взимку, коли обсяги туристичного потоку знижуються, попит на робочу силу в цих секторах також скорочується [15].

Загалом вплив сезонних факторів на ринок праці в Одеському регіоні є суттєвим і потребує гнучкого підходу до управління трудовими ресурсами. Сезонні коливання попиту на робочу силу підкреслюють важливість заходів для

підтримки зайнятості в міжсезоння. Ініціативи, такі як програми тимчасової зайнятості та можливості перекваліфікації працівників, можуть допомогти стабілізувати ринок праці та підтримати економічний розвиток регіону [15].

Лише 9% респондентів отримали нову професію після 24 лютого 2022 року. Більшість (78%) не проходили перекваліфікацію для здобуття нової професії. Третина респондентів (більше 30%) зацікавлені у перекваліфікації та готові її пройти, тоді як більше 60% не бачать у цьому потреби. Онлайн-курси вважаються оптимальним форматом для 30% респондентів, 25% віддають перевагу очному навчанню, а 20% – навчанню безпосередньо на робочому місці. Для 25% зручним є будь-який формат. 15% респондентів готові навчатися протягом 2 тижнів, а 16% – до 2 місяців. Більше 25% розглядають можливість навчання тривалістю до 6 місяців. Для більш ніж 38% тривалість навчання не має значення.

Починаючи з серпня 2024 року Одеський національний економічний університет (ОНЕУ) бере активну участь у впровадженні навчально-соціального проєкту RapidSkills, який реалізується за ініціативи Національної туристичної організації України (НТОУ) за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» [16]. Даний проєкт є важливою складовою інтеграції дуальної вищої освіти, оскільки спрямований на забезпечення тісної взаємодії між університетом і ринком праці (див. Табл. 4).

Таблиця 4

Перелік напрямів перекваліфікації на курсах RapidSkills

Назва напрямку	Назва курсів	Спеціальності, яким навчають
Сервісні процеси у галузі HoReCa	Курс А1: Сервісні процеси у галузі гостинності	адміністратор рецепції, менеджер із бронювання, нічний аудитор, офіціант ресторану тощо
	Курс А2: Клінінгові процеси в готелях	аудитор клінінгу, покоївка службових приміщень
Харчове виробництво	Курс В1: Пекарство та кондитерство	пекар, кондитер, формувальник тіста
	Курс В2: Гастрономія	кухар гарячого та холодного цеху, кухар закладів освіти

Рітейл	Курс С1: Електронна торгівля	адміністратор інтернет-магазину, контент-менеджер, SMM-менеджер
	Курс С2: Фахівці в торгівлі	адміністратор залу, продавець-консультант, касир

Джерело: власна розробка авторів

RapidSkills являє собою інтенсивні курси безкоштовного навчання для широкої аудиторії, зокрема для осіб, які прагнуть змінити професію, розвинути професійні навички або підвищити кваліфікацію. Основною метою проєкту є підготовка кваліфікованих кадрів для ринку праці, який зазнає дефіциту персоналу в умовах воєнного стану. Реалізація RapidSkills сприяє зменшенню безробіття шляхом швидкої адаптації слухачів до вимог критичних секторів економіки.

У рамках проєкту RapidSkills в ОНЕУ організовано навчання за трьома напрямками. Навчання здійснюється на базі ОНЕУ під керівництвом досвідчених викладачів та практиків галузі. Інтенсивний формат занять (тривалістю три години щодня) дозволяє слухачам за один місяць здобути нові спеціальності або підвищити свої професійні навички.

Станом на 20 січня 2025 року в межах проєкту RapidSkills було підготовлено 1200 фахівців. До кінця 2025 року планується збільшити кількість слухачів до 2600 осіб, що сприятиме подальшому розвитку інтеграції дуальної освіти в Україні та покращенню ситуації на ринку праці.

Таблиця 5

Розподіл слухачів курсів RapidSkills у ОНЕУ за період 01.08.2024 – 22.01.2025 р.

№	Назва курсу	Кількість випускників	З них студенти	Питома вага студентів
1	Курс А1: Сервісні процеси у галузі гостинності	65	16	24,6 %
2	Курс А2: Клінінгові процеси в готелях	71	27	38,0 %
3	Курс В1: Пекарство та кондитерство	67	16	23,9 %
4	Курс В2: Гастрономія	66	21	31,8 %
5	Курс С1: Електронна торгівля	70	10	14,3 %
6	Курс С2: Фахівці в торгівлі	69	15	21,7 %
	Загалом	408	105	25,7 %

Джерело: власна розробка авторів

Найбільший попит серед слухачів мали курси, пов'язані з клінінговими процесами (Курс А2, 71 особа) та спеціалізацією у сфері електронної торгівлі (Курс С1, 70 осіб). Ці напрямки користуються популярністю завдяки тісній інтеграції з провідними підприємствами та актуальності знань у цих галузях. Курси В1 (Пекарство та кондитерство) та В2 (Гастрономія) також демонструють стабільний попит, підтверджуючи інтерес до професій у сфері гастрономії.

Практичну складову для кожного курсу забезпечували провідні підприємства регіону (див. Табл. 6).

Таблиця 6

Перелік задіяних у практичній підготовці стейкхолдерів на курсах RapidSkills у ОНЕУ

Назва курсів	Співпраця зі стейкхолдерами
Курс А1: Сервісні процеси у галузі гостинності	Готель Palace Del Mar, Готель Gagarinn, Готель IL Decameron Hotel, Ресторан Reef, Дерibas 31 від BRG, Premier Geneva, Brik Hotel
Курс А2: Клінінгові процеси в готелях	Готель Bristol, Готель Palace Del Mar, Готель Моцарт, Ribas Duke Boutique Hotel, Дерibas 31 від BRG, Готель Black Sea Central, Готель Ayvazovsky, Готель Palaise Royal, Бутік-готель Otrada, Готель Каліфорнія
Курс В1: Пекарство та кондитерство	Одеський Коровай (хлібзавод), Таврія-В Вузовський, Ресторан Antica Cantina, Навчальний центр Смажимо каву в Одесі, Заготівельний цех ресторану Компот, Ресторан Дача
Курс В2: Гастрономія	Фуд-простір Romeo & Bagetta
Курс С1: Електронна торгівля	Netpeak Ukraine
Курс С2: Фахівці в торгівлі	Два Шага, Обжора, Сільпо

Джерело: власна розробка авторів

Співпраця з підприємствами забезпечує високу якість практичної складової кожного курсу. Найбільшу кількість партнерів задіяно у курсах А1 (7 підприємств) та А2 (10 підприємств), що свідчить про широкий спектр можливостей для практичного навчання у сфері гостинності та клінінгових процесів. Підприємства, такі як «Netpeak Ukraine» та «Сільпо», забезпечують спеціалізовану практику, адаптовану до вимог сучасного ринку праці.

Досвід впровадження RapidSkills в ОНЕУ свідчить про ефективність інтеграції освітніх програм із практичною підготовкою, що відповідає сучасним

потребам економіки та сприяє забезпеченню стійкого розвитку суспільства. Однак, одним із найвагоміших факторів, що ускладнюють реалізацію проєкту, є військові дії на території України. Близько 30% слухачів курсів є внутрішньо переміщеними особами, для яких навчання часто є не стільки засобом професійного розвитку, скільки можливістю відновити емоційний стан. Окрім того, спостерігається недостатня залученість і самомотивація слухачів: лише 5–10% активно реагують на пропозиції роботодавців, а частина учасників сприймає курси як засіб емоційної підтримки, а не як платформу для професійного розвитку.

Висновки. Дослідження, присвячене інтеграції дуальної освіти на базі Одеського національного економічного університету, дозволило оцінити можливості та виклики впровадження цієї моделі навчання в умовах сучасного ринку праці. Результати підтверджують зростаючу потребу у висококваліфікованих фахівцях, які не лише володіють теоретичними знаннями, а й мають сформовані практичні навички, необхідні для ефективної професійної діяльності.

Аналіз попередніх досліджень у цій сфері засвідчив, що в Україні існують значні бар'єри для впровадження дуальної освіти, зокрема недостатній рівень співпраці між закладами вищої освіти та бізнесом, відсутність єдиних стандартів реалізації дуальних програм, а також недостатня адаптація освітніх програм до динамічних змін на ринку праці. Разом із тим, міжнародний досвід демонструє, що ефективна інтеграція дуального навчання сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників, розширенню їхніх можливостей працевлаштування та зменшенню періоду адаптації до робочого середовища.

Практичний аналіз проєкту RapidSkills як успішного кейсу інтеграції дуального навчання вказує на доцільність запровадження подібних ініціатив для підготовки кадрів у критичних секторах економіки. Цей досвід свідчить про ефективність поєднання теоретичного навчання з практичним досвідом на

реальних підприємствах та можливість швидкого реагування освітньої системи на зміни у попиті на фахівців.

На основі проведеного дослідження було сформульовано низку рекомендацій щодо удосконалення дуальної освіти. Необхідним є посилення співпраці між університетами та роботодавцями шляхом розширення партнерських програм, створення спільних навчальних центрів та запровадження механізмів фінансової та організаційної підтримки з боку бізнесу. Удосконалення освітніх програм з урахуванням реальних потреб ринку праці дозволить оновлювати навчальні плани через розширення практичної складової та інтеграцію новітніх методик навчання. Необхідним є запровадження ефективних методів оцінювання результативності дуального навчання, що включає аналіз рівня працевлаштування випускників, їхню адаптацію до ринку праці та ступінь задоволеності роботодавців рівнем підготовки фахівців. Для підвищення ефективності впровадження ДФЗО необхідно створення спеціалізованих структурних підрозділів у ЗВО, що координуватимуть взаємодію з бізнесом, розроблятимуть стратегії впровадження дуального навчання та забезпечуватимуть його якісне адміністрування.

Загалом, отримані результати дослідження підтверджують, що інтеграція дуальної освіти є необхідною умовою для підвищення якості підготовки фахівців та їхньої відповідності сучасним вимогам ринку праці. Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці детальних моделей взаємодії між освітніми установами та бізнесом, визначенні оптимальних механізмів фінансування дуальної освіти, а також оцінці її довгострокового впливу на рівень зайнятості та економічний розвиток регіонів.

Список використаних джерел

1. Завадська Діана Володимирівна. Дуальна форма здобуття освіти: особливості реалізації в Україні. Економіка, фінанси, банківська справа та освіта:

сучасні виклики та інновації: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса 26-27 травня 2022 р.): Одеса: ОНЕУ, 2022. 258 с. С. 253 – 256.

2. Ковальов А.І., Літвінов О.С., Грінченко Р.В. Підприємницька освіта, як елемент впровадження в ОНЕУ грантового проекту дуальної освіти COOPERA від Erasmus+. Матеріали XX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути» (м. Київ, 24 вересня 2021 року). С. 14-18.

3. Кузнецова І.О. Дуальна освіта як складова інтеграції України у міжнародний освітній простір // «Виклики та перспективи розвитку міжнародного бізнесу та вищої освіти»: тези доповідей, міжнар. наук.–практ. конф., 28-29 жовтня 2021 р. Львів, Національний лісотехнічний університет України. С. 153-155.

4. Канаш О.Є., Жукова О.Ю. Дуальна освіта як інструмент розв'язання актуальних економічних проблем. Причорноморські економічні студії, № 54. Одеса, 2020. С. 172-180.

5. Завадська Д.В. Дисемінація результатів проєкту COOPERA Erasmus + «Інтеграція дуальної вищої освіти в Молдові та Україні» в Одеському національному економічному університеті // Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми другого року запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти України : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. Конф. (Київ, 18 листоп. 2021 р.). Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2021. С. 107-109.

6. Канаш О.Є., Парсяк В.Н. Дорожня карта імплементації дуальної форми навчання у закладах вищої освіти. Науковий погляд: економіка та управління, №2 (78), 2022. С. 38-45.

7. Кузнецова О.В., Шикіна О.В. Сучасний стан розвитку дуальної освіти України / Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник

матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 18 жовтня 2024 р.). Одеса: ОНЕУ, 2024. 360 с. С. 181-182.

8. Освіта в Одеській області за 2023 рік. Державна служба статистики України. Головне управління статистики в Одеській області. Статистичний бюлетень. Одеса, 2024. 56 с.

9. Шикіна О., Кузнєцова О. (2024). Дуальна освіта як інструмент інтеграційного розвитку готельних мереж. Економіка та суспільство, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-27>

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3566/3498>

10. Наказ №850 від 23.09.2022 р. про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки про переліку закладів фахової передвищої та вищої освіти для впровадження упродовж 2019-2023 року пілотного проєкту з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти за обраними спеціальностями, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 № 1296. URL: <https://surl.li/vqgggsu> (дата звернення: 05.01.25).

11. Аналітичний звіт за результатами третього року пілотного проєкту, що реалізується відповідно до Наказу МОНУ від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / автори: О. Бучинська, О. Давліканова, Т. Іщенко, І. Лилик, А. Чайковська, О. Яшкіна. – Київ: ТОВ «Вістка», 2022. – 100 с. URL: <https://surl.li/brumiui> (дата звернення: 08.01.25).

12. Наказ №735 від 24.05.2019 р. про внесення змін до переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 23.06.2017 № 1296.. URL: <https://surl.li/phdawa> (дата звернення: 10.01.25).

13. Ковальов А.І., Літвінов О.С., Грінченко Р.В. Передумови впровадження дуальної освіти в Одеському національному економічному університеті.

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення» (наукове електронне видання) м. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 28 жовт. 2021 р.). С. 250-252

14. Положення про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти в ОНУ. URL: <https://surl.li/zcnthf> (дата звернення: 09.01.25).

15. Аналітична доповідь «Стан економічної активності та ринку праці в Одеській області. Як покращити зайнятість, підтримуючи ВПО?». С. 70. URL: <https://surl.li/rxisos> (дата звернення: 14.01.25).

16. Сторінка RapidSkills на сайті NTO. URL: https://academy.nto.ua/rapidskills_info.html (дата звернення: 10.01.25)